

כשרה אלא ביום [כמבואר בתחילת פרקנן], ונוהגים בה דיני פיגול ועוד (ראב"ד תמיד ל, ב). [ואף שלענין השוחט מצינו, ששחיטה אינה עבודה וכשרה גם בזר (תוס' ישנים וריטב"א)].

וְכוֹלֵן בְּקוֹדֵשׁ בְּבֵית הַפְּרוּהַ – על גל הלשכה הנקראת 'בית הפרוה' (רש"י לעיל ל, א). שאף ש'גגין ועליות לא נתקדשו', גג זה התקדש בקדושת העזרה משום שהיה שווה בגובהו לקרקע העזרה [שהר הבית היה בנוי במדרון שהולך ומגביה] (תוס' ד"ה וכולן). או שהיו גגות שקידשו מתחילה לפי הצורך והשעה (ראב"ד תמיד כז, א).

ומכאן יש ללמוד, שאפשר לבנות מקוה על גג, באבנים שלא היה להם בית קיבול קודם לכן [שאבן שיש בה בית קיבול קודם לכן, פסולה למקוה מדין 'חקקו ולבסוף קבעו'] (ש"ת הרשב"א א, תת, מובא להלכה ברמ"א י"ד רא, ז).

שְׁהִיְתָה בְּחוּל עַל גְּבֵי שַׁעַר הַמַּיִם, שאף שמקומו של השער היה במקום קדוש, הרי 'גגין ועליות לא נתקדשו' (מעשה רקח עבודת יום הכיפורים ב, ד). [וגג שער זה היה גבוה מקרקע העזרה, כמבואר ברש"י וברבנו חננאל בהמשך הסוגיא, בשונה מגג בית הפרוה, ראה בקטע הקודם].

וּבְצֵד לְשִׁכְתוֹ הַיְתָה, וכפי שאמרו בגמ' לעיל (יט, א) ששער המים היה בצד הדרומי של העזרה, לצד לשכת אבטינס, שבה היה הכהן גדול לביל יום הכיפורים.

בַּמַּיִם בְּמֵי מִקְוֵה. שהניקוד 'בַּמַּיִם' [ולא 'בַּמַּיִם'] מורה על מים מיוחדים, שאינם שאובים אלא נקוו מאליהם (רש"י חגיגה יא, א ורשב"ם פסחים קט, א), וכדעת הסוברים שמים שאובים פסולים מדאורייתא למקוה (טורי אבן חגיגה שם). עוד יש לפרש, שלומדים מהמילה 'בַּמַּיִם', שהמים במקוה צריכים להיות מכוּנסים (רש"י עירובין ד, ב) במקום אחד [אשבוּרן] ולא זוחלים (תוס' חגיגה שם ד"ה במי).

אִמָּה עַל אִמָּה בְּרוֹם שְׁלֹשׁ אַמּוֹת. אף שאפשר לעשות מקוה נמוכה ורחבה יותר, שהכהן גדול ישב בו או ישב בה [שניתן לטבול בשייבה (ראה אמרי אש עח, ושעורי שבט הלי י"ד קצח, לה)], מסתבר לגמ' שבגלל חולשת הכהן גדול עשו לו מקוה גבוהה שייטבול בה בעמידה (תוס' ד"ה עין), ועוד, שמן הסתם היתה המקוה בנויה כדרך המקוואות הרגילות (תוס' ישנים), ועוד, שטבילה בעמידה היא 'טבילה יפה', שהמים מגיעים לכל קמטי הגוף (ריטב"א, וראה להלכה, שהמקוה יהא גבוה לפחות שיעור זרת מעל הטבור [ש"ע י"ד קצח, לו]).

יְשִׁיעֲרוּ חֲכָמִים מִי מִקְוֵה אֲרָבָעִים סָאָה, והוא דין תורה, ששיעור מים לטבילה נקבע בהתאם לגודל אדם בינוני, ופחות משיעור ארבעים סאה אינו כשר אפילו לאדם ננס המתכסה כולו במים (ריב"ש רצד, ש"ת חתם סופר א"ח קפא, ותמה על הב"ח י"ד א, ב שכתב שאינו אלא מדרבנן), אך אדם גבוה, צריך לטבול במים שיש בהם יותר מארבעים סאה, באופן שכל גופו יכנס במים בפעם אחת (טורי אבן חגיגה יא, א). וגם במעיין צריכים שיעור ארבעים סאה [ולכן למרות שטבילת הכהן גדול היתה במים של 'עין עיטם' שהם מי מעיין, צריך שיהיו בהם ארבעים סאה] (ראה תוס' ישנים וריטב"א, וראה תוס' ד"ה אמה, שחישבו שישאר ארבעים סאה בטבילתו). ויש סוברים, שבמעין אין צריך ארבעים סאה (רמב"ם מקוואות ט, ח), אך צריך שכל גופו יטבול במים בפעם אחת, ולכן בנו את מקום הטבילה בשיעור אמה על אמה בגובה שלש טפחים, שהוא שיעור אדם בינוני, למרות שבפועל נשפכו מים החוצה בעת כניסתו למקום הטבילה ולא היה בהם שיעור ארבעים סאה (תשב"ץ ג, לד).

חוֹצֵץ או אֵינוֹ חוֹצֵץ. שכיון שחובת טבילה זו לרבי יהודה, היא רק משום 'סרך טבילה', שמא לא החמירו שיהנה בו דיני חציצה (רש"י), שאילו לבן זומא שחיובה מדאורייתא, פשוט שנוהגים דיני חציצה בטבילה זו [ראה בבאורנו לעיל (ל, א ד"ה משנה)], וגם לסוברים לשיטתו שכאשר נכנס שלא לעבודה חיובה מדרבנן [ראה בבאורנו שם], הרי זו טבילה כעין דאורייתא שחובת הטבילה היא משום שמא נטמא כשהסיח דעתו (ראה ש"ח יצחק). ויש מפרשים, שהספק הוא גם לבן זומא, באופן שנכנס שלא לעבודה, שחיובה רק מדרבנן, ושונה משאר טבילות דרבנן שנוהג בהם דין חציצה, משום שהוא טהור גמור ואין כאן צד זומאה, ומשום חומרא בעלמא הצריכוהו לטבול (תוס' ד"ה חוֹצֵץ, והיינו לשיטתם לעיל ל, א), והספק הוא דוקא בזר שאינו ראוי לעבודה, שהצריכוהו טבילה משום 'לא פלוג', שאילו בכהן הצריכוהו טבילה משום שחוששים 'שמא יעבוד', ואם יעבוד הטבילה נצרכת מצד הדין, ולכן פוסלת בה חציצה (שפת אמת).

בִּיאָה בְּמִקְצֵת שְׁמָה בִּיאָה או לֹא. ביאה במקצת של טמא לעזרה, שנחלקו האמוראים בגמ' זבחים (לב, ב – לג, ב, ע"פ כסף משנה ביאת מקדש ג, יח) האם היא כביאה גמורה שחייבים עליה כרת או רק מלקות, או שאין בה כלל איסור תורה [ולדעה זו יש הסוברים שהביאה אסורה מדרבנן], דנה הגמ' לדעת הסוברים שיש איסור של ביאה במקצת מדאורייתא או מדרבנן, האם מחמירים בה גם לענין טבילה זו שקודם כניסה לעזרה, שאינה אלא מדרבנן (ראה רש"י והערות הגר"ש אלישיב; ראה ראב"ד וכסף משנה ביאת מקדש ג, יח), והספק הוא לדעת רבי יהודה, הסובר שטבילה זו אינה אלא משום 'סרך טבילה' [וכעין הספק הקודם לענין חציצה] (תוס' ד"ה ותניא, ע"פ רש"י בספק הקודם של הגמ', ראה ש"ח יצחק). ויש מפרשים, שהספק הוא גם לבן זומא, באופן שנכנס שלא לעבודה, שאינה אלא מדרבנן [וכעין שנתפרש בספק הקודם של הגמ'] (ראה תוס' הנ"ל ומהרש"א).

מֵהוּ שִׁיעוּשָׁה סָכִין אֲרוּכָה וְיִשְׁחוּט, שיעמוד מחוץ לעזרה ויכניס ידו וישחוט (רש"י). ואין כונתו שייכנס ממש ידו, שאם כן זה יחשב 'ביאה במקצת', אלא הכונה שיושיט את ידו לכיוון העזרה וישחוט, ויכניס רק את הסכין לעזרה בלא להכניס את ידו (ש"ח יצחק בדעת רש"י, ע"פ גמ' לעיל בסמוך; תוס' ישנים).

תִּיבְעֵי לָבֵן זוּמָא תִּיבְעֵי לְרַבָּנִן וְכוּ'. ביארה הגמ' את הספק לדעת בן זומא המחמיר ביותר [שחיוב הטבילה מהתורה], ולדעת רבנן המקילים ביותר [שאין חובת טבילה כלל], והוא הדין שהספק הוא לפי רבי יהודה, הסובר שיש חיוב מדרבנן בטבילה זו (ראה גבורת ארי ושיח יצחק. וראה גירסת תוס' ישנים).

עַד פָּאֵן לֹא קָאָמְרִי רַבָּנִן הָתָם דְּלֹא קָא עֲבִיד עֲבֹדָה, שלדעת רבנן כל אדם [מלבד מצורע] אינו צריך טבילה בכניסתו למקדש (רש"י), ודנה הגמ' שמא לא נחלקו רבנן אלא על מה שהוסיפו רבי יהודה ובן זומא לחייב טבילה גם את הנכנס שלא לעבודה (ראה דעת רש"י במשנה לעיל ל, א ותוס' ישנים שם). ויש מפרשים, שנדון הגמ' הוא, שמא לא נחלקו רבנן אלא על מה שהוסיפו רבי יהודה ובן זומא לחייב טבילה גם את הנכנס שלא לצורך עבודה גמורה, כגון הכנסת ידיו לבהונות (תוס' ישנים שם), שאינו עושה מעשה עבודה בידים (ריטב"א) [שאילו הנכנס לעזרה שלא לצורך עבודה כלל, אינו חייב טבילה אף לרבי יהודה ובן זומא (ראה תוס' ישנים שם וכן, וריטב"א, ע"פ שיטתם שהובאה לעיל במשנה ל, א)].

דְּקָא עֲבִיד עֲבֹדָה. ששחיטה נחשבת עבודה לענין כמה דינים, וכדרך שמצינו שמפייסים על שחיטת התמיד (ריטב"א), ואינה